

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

23. oktoober 2014*

Eelotsusetaotlus — Direktiivid 2003/54/EÜ ja 2003/55/EÜ — Tarbijakaitse — Elektrienergia ja maagaasi siseturg — Liikmesriigi õigusakt, mis määratleb universaalteenuse osutamise kohustuse raames tarbijatega sõlmitavate tarnelepingute sisu — Teenuse hinna ühepoolne muutmine tarnija poolt — Enne muudatuse jõustumist aegsasti esitatav teave muudatuse põhjuste, eelduste ja ulatuse kohta

Liidetud kohtuasjades C-359/11 ja C-400/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesgerichtshofi (Saksamaa) vastavalt 18. mai ja 29. juuni 2011. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 8. ja 28. juulil 2011, menetlustes

Alexandra Schulz

versus

Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG,

ja

Josef Egbringhoff

versus

Stadtwerke Ahaus GmbH,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan (ettekandja), A. Prechal ja K. Jürimäe,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. veebruari 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— A. Schulz, esindaja: *Rechtsanwalt* K. Guggenberger,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- J. Egbringhoff, esindaja: *Rechtsanwalt* L. Voges-Wallhöfer,
  - Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG, esindaja: *Rechtsanwalt* P. Rosin,
  - Stadtwerke Ahaus GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* P. Rosin ja *Rechtsanwalt* A. von Graevenitz,
  - Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja B. Beutler,
  - Euroopa Komisjon, esindajad: S. Grünheid, O. Beynet, M. Owsiany-Hornung ja J. Herkommer,
- olles 8. mai 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlused puudutavad seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT L 176, lk 37; ELT eriväljaanne 12/02, lk 211), artikli 3 lõiget 5 ja A lisa punkte b ja c, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/55/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta ning direktiivi 98/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 176, lk 57; ELT eriväljaanne 12/02, lk 230) artikli 3 lõiget 3 ja A lisa punkte b ja c.
- 2 Taotlused esitati kahes kohtuvaidluses, millest esimese pooled on A. Schulz ja Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG (edaspidi „TWS”) ning teise pooled on J. Egbringhoff ja Stadtwerke Ahaus GmbH (edaspidi „SA”) ja mille ese on väidetavalt ebaõiglaste tingimuste kasutamine TWS-i ja SA poolt universaalteenuse osutamise kohustuse raames tarbijatega sõlmitavates tarnelepingutes.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13/EMÜ

- 3 Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 1 kohaselt:

„1. Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.

2. Lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel põhikirjasätetel või õigusnormidel [mõiste „põhikirjasätted või õigusnormid” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „õigus- ja haldusnormid”] ning nende rahvusvaheliste konventsioonide sätetel või põhimõtetel, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud, eelkõige transpordi valdkonnas, ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse.”

Direktiiv 2003/54

4 Direktiivi 2003/54 põhjendused 24 ja 26 on sõnastatud järgmiselt:

„(24) Liikmesriigid peaksid tagama, et kodutarbijatele [...] oleks tagatud elektri tarnimine kindlaksmääratud kvaliteediga ja selgelt võrreldavate, läbipaistvate ning mõistlike hindadega. Ühenduses kõrgete avalike teenuste standardite säilitamiseks tuleks komisjoni korrapäraselt teavitada kõikidest meetmetest, mida liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamiseks. [...]

[...]

(26) Käesoleva direktiivi põhinõue on arvestamine avalike teenuste osutamise nõuetega ning seetõttu on tähtis, et käesolevas direktiivis käsitletakс kõigis liikmesriikides järgitavaid ühiseid miinimumstandardeid, milles arvestatakse üldise kaitse, varustuskindluse [...] ja samaväärsed konkurentsitaseme eesmärged kõigis liikmesriikides. On oluline, et avalike teenustega seotud nõudeid saaks tõlgendada siseriiklikul tasandil, võttes arvesse siseriiklikke tingimusi ja järgides ühenduse õigusakte.”

5 Direktiivi 2003/54 artiklis 3 on ette nähtud:

„[...]

2. Liikmesriigid võivad asutamislepingu asjakohaseid sätteid [...] täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga [...]. Need kohustused peavad olema selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad [...].

3. Liikmesriigid tagavad, et kõikidele kodutarbijatele [...] osutataks universaalteenust, mis tähendab, et neil on õigus saada oma territooriumil kindlaksmääratud mahus elektritarneid mõistliku, hõlpsasti ja selgelt võrreldava ning läbipaistva hinnaga. Universaalteenuse osutamise tagamiseks võivad liikmesriigid kindlaks määrata viimasena vastutava tarnija. [...]

[...]

5. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et kaitsta lõpptarbijaid ja tagada tarbijakaitse kõrge tase ning tagavad eelkõige kaitsetumate tarbijate piisava kaitse, sealhulgas kohased meetmed nende võrgust väljajäämise vältimiseks. Selleks võivad liikmesriigid võtta meetmeid kauges piirkonnades asuvate lõpptarbijate kaitsmiseks. Neil tuleb tagada tarbijakaitse kõrge tase, eriti seoses lepingutingimuste läbipaistvuse, üldise teabe ning vaidluste lahendamise mehhanismidega. Liikmesriigid tagavad vabatarbijatele reaalse võimaluse tarnijat vahetada. Vähemalt kodutarbijate osas peaksid need meetmed hõlmama A lisas sätestatud meetmeid.

[...]”

6 Direktiivi 2003/54 A lisas, mis käsitleb tarbijakaitsemeetmeid, on sätestatud:

„Ilma et see piiraks tarbijakaitset käsitlevaid ühenduse eeskirju, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiivi 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319) ning nõukogu 5. aprill 1993. aasta direktiivi 93/13/EÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) võetakse artiklis 3 nimetatud meetmeid selleks, et tagada tarbijatele:

[...]

- b) õigeaegne teatis lepingutingimuste kõigi muutuste kohta ning taganemisõiguse teatavakstegemine teatise saamisel. Teenuse osutajad peavad nendega liitunud tarbijatele ise õigeaegselt teatama kõigist tasu suurendamistest hiljemalt ühe arve esitamise normaaltähtaja jooksul pärast suurenemise jõustumist. Liikmesriigid tagavad, et tarbijatel oleks vabadus lepingutest taganeda, kui nad ei nõustu neile elektriteenuse osutaja poolt teatatud uute tingimustega,
- c) läbipaistva teabe saamine elektriteenustele juurdepääsu ja kasutamise suhtes kohaldatavate hindade, tariifide ja üldtingimuste kohta,

[...]”

Direktiiv 2003/55

7 Direktiivi 2003/55 põhjendustes 26 ja 27 on märgitud:

„(26) Ühenduses kõrgete avalike teenuste standardite säilitamiseks tuleks komisjoni korrapäraselt teavitada kõikidest meetmetest, mida liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamiseks. [...]

Liikmesriigid peaksid tagama, et tarbijate liitumisel gaasivõrguga teavitataks neid õigustest saada kindla kvaliteediga maagaasi mõistliku hinna eest. [...]

(27) Käesoleva direktiivi põhinõue on arvestamine avalike teenuste osutamise nõuetega ning seetõttu on tähtis, et käesolevas direktiivis käsitletakс kõigis liikmesriikides järgitavaid ühiseid miinimumstandardeid, milles arvestatakse tarbijakaitse, varustuskindluse [...] ja samaväärse konkurentsitaseme eesmarke kõigis liikmesriikides. On oluline, et avalike teenustega seotud nõudeid saaks tõlgendada riiklikul tasandil, võttes arvesse riiklikke tingimusi ja järgides ühenduse õigusakte.”

8 Direktiivi 2003/55 artikkel 3 on sõnastatud järgmiselt:

„[...]

2. Liikmesriigid võivad asutamislepingu asjakohaseid sätteid [...] täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada maagaasisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga [...]. Need kohustused peavad olema selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad [...].

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et kaitsta lõpptarbijaid ja tagada tarbijakaitse kõrge tase, ning tagavad eelkõige kaitsetumate tarbijate piisava kaitse, sealhulgas kohased meetmed võrgust väljajäämise vältimiseks. Sellega seoses võivad nad võtta asjakohaseid meetmeid, et kaitsta gaasivõrguga ühendatud ääremaade tarbijaid. Liikmesriigid võivad gaasivõrguga ühendatud tarbijatele

määrata viimasena vastutava taseme tarnija. Neil tuleb tagada tarbijakaitse kõrge tase, eriti seoses lepingute üldtingimuste läbipaistvuse, üldise teabe ning vaidluste lahendamise mehhanismidega. Liikmesriigid tagavad vabatarbijatele tarnija vahetamiseks tõhusad võimalused. Vähemalt majapidamistarbijatega seotult peaksid need meetmed sisaldama A lisa sätestatud meetmeid.

[...]"

- 9 Direktiivi 2003/54 A lisa, mis käsitleb tarbijakaitsemeetmeid, on sõnastatud järgmiselt:

„Ilma et see piiraks tarbijakaitset käsitlevaid ühenduse eeskirju, eelkõige [...] direktiivi 97/7[...] ning [...] direktiivi 93/13[...] võetakse artiklis 3 nimetatud meetmeid selleks, et tagada tarbijatele:

[...]

- b) õigeaegne teatis lepingutingimuste kõigi muutuste kohta ning taganemisõiguse teatavakstegemine teatise saamisel. Teenuse osutajad peavad nendega liitunud tarbijatele ise õigeaegselt teatama kõigist tasu suurendamistest hiljemalt ühe arve esitamise normaaltähtaja jooksul pärast suurenemise jõustumist. Liikmesriigid tagavad, et tarbijatel oleks vabadus lepingutest taganeda, kui nad ei nõustu neile gaasiteenuse osutaja poolt teatatud uute tingimustega;
- c) läbipaistva teabe saamine gaasiteenustele juurepääsu ja kasutamise suhtes kohaldatavate hindade, tariifide ja üldtingimuste kohta;

[...]"

Saksamaa õigus

- 10 7. juuli 2005. aasta Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung'i (Energiewirtschaftsgesetz) (energiamaajanduse seadus, *BGBI* 2005 I, lk 1970, edaspidi „EnWG”) § 36 lõike 1 kohaselt:

„Energiatarneettevõtjad teevad nendes jaotusvõrgu piirkondades, kus nad tagavad kodutarbijate põhivarustamise, teatavaks madalpinge- või madalrõhuvõrgust varustamise tüüptingimused ja üldhinnad ning tarnivad kõikidele kodutarbijatele nendel tingimustel ja nende hindadega [...]"

- 11 EnWG §-s 39 on ette nähtud:

„1. Liiduminister võib [...] võib [...] põhivarustamise üldhinnad sätestada [...] määrusega [...]. Samuti võib ta sätestada norme üldhindade koostise ja struktuuri kohta ning kehtestada elektrienergia tarnijate ja nende klientide õigusi ja kohustusi seoses tariifidega.

2. Minister [...] võib [...] määrusega kohaselt määratleda [...] madalpinge- või madalrõhuvõrgust kodutarbijate põhivarustamise või asendusvarustamise tüüptingimused ja samuti määrata kindlaks ühtsed lepingutingimused, näha ette lepingute sõlmimist, sisu ja lõpetamist käsitleva korra ning lepingupoolte õigused ja kohustused. Seejuures tuleb nõuetekohaselt arvestada poolte huve. Esimene ja teine lause on analoogia alusel kohaldatavad avalik-õiguslikele tarnelepingutele, kui haldusmenetlust reguleerivatest õigusaktidest ei tulene teisiti."

- 12 Kohtuasja C-359/11 asjaoludele kohaldatav olnud 21. juuni 1979. aasta Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden (määrus, milles sätestatakse üldtariifiga tarbijate maagaasiga varustamise tüüptingimused; *BGBI* 1979 I, lk 676; edaspidi „AVBGasV”) tunnistati kehtetuks 26. oktoobri 2006. aasta Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die

Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Gas aus dem Niederdrucknetz'iga (määrus, milles sätestatakse kodutarbijate madalrõhuvõrgust gaasiga põhivarustamise ja asendusvarustamise tüüptingimused; *BGBI* 2006 I, lk 2396).

13 AVBGasV § 1 lõigete 1 ja 2 kohaselt:

„(1) Tüüptingimused, mille alusel gaasiettevõtjad ühendavad [...] igäühe jaotusvõrguga ning osutavad neile teenust üldtariifide alusel, on sätestatud käesoleva määruse §-des 2–34. Need tingimused on tarnelepingu osa.

(2) Käesoleva määruse kohaldamisel tähendab „tarbija” tariifi alusel tarbijat.”

14 AVBGasV § 4 lõigetes 1 ja 2 oli sätestatud:

„(1) Gaasitarneettevõtja varustab tarbijaid maagaasiga kohaldatavate üldtariifide ja tüüptingimuste alusel. Gaasi kütteväärtus, mille puhul võetakse arvesse ettevõtja tootmis- ja müügitingimustest tulenevat kõikumist, ning tarbijate varustamise seisukohast oluline staatiline rõhk määratakse kindlaks üldtariifide alusel.

(2) Üldtariifide ja tüüptingimuste muudatused jõustuvad pärast nende ametlikku avaldamist.

[...]”

15 AVBGasV § 32 lõigetes 1 ja 2 oli ette nähtud:

„(1) Lepinguline suhe kestab katkematult, kuni üks lepingupooltest ütleb selle üles ühekuulise etteteatamistähtajaga, mis hakkab kulgema kalendrikuu lõpust [...]”

(2) Kui muudetakse üldtariife või gaasiettevõtja muudab vastavalt käesolevale määrusele enda tüüptingimusi, võib tarbija öelda lepingu üles kahenädalase etteteatamistähtajaga, mis lõpeb kõige varem avaldamisele järgneva kalendrikuu viimase päevaga.

[...]”

16 21. juuni 1979. aasta Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden (määrus, milles sätestatakse üldtariifiga tarbijate elektrienergiaga varustamise tüüptingimused, *BGBI* 1979 I, lk 684, edaspidi „AVBEltV”) tunnistati kehtetuks 26. oktoobri 2006. aasta Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz'iga (Stromgrundversorgungsverordnung) (määrus, milles sätestatakse kodutarbijate elektrienergiaga madalpingevõrgust põhivarustamise ja asendusvarustamise tüüptingimused, *BGBI* 2006 I, lk 2391, edaspidi „StromGVV”).

17 AVBEltV § 4 lõigete 1 ja 2 kohaselt:

„(1) Tüüptingimused, mille alusel elektrienergiaettevõtja ühendab [...] igäühe jaotusvõrguga ning tarnib neile madalpingeelektrit üldiste tariifide alusel, on sätestatud käesoleva määruse §-des 2–34. Need tingimused on tarnelepingu osa.

(2) Käesoleva määruse kohaldamisel tähendab „tarbija” tariifi alusel tarbijat.”

18 AVBEltV § 4 lõigetes 1 ja 2 oli sätestatud:

„(1) Elektrienergiaettevõtja tarnib üldiste tariifide alusel ja vastavalt tüüptingimustele:
elektrienergiat [...]

(2) Üldtariifide ja tüüptingimuste muudatused jõustuvad pärast nende ametlikku avaldamist.”

19 AVBEltV § 32 lõigetes 1 ja 2 oli sätestatud:

„(1) Lepinguline suhe kestab katkematult, kuni üks lepingupooltest ütleb selle üles ühekuulise etteteatamistähtajaga, mis hakkab kulgema kalendrikuu lõpust [...]

(2) Kui muudetakse üldiseid tariife või elektrienergiaettevõtja muudab vastavalt käesolevale määrusele enda tüüptingimusi, võib tarbija öelda lepingu üles kahenädalase etteteatamistähtajaga, mis lõpeb kõige varem avaldamisele järgneva kalendrikuu viimase päevaga.”

20 StromGVV § 1 lõike 1 kohaselt:

„Käesolevas määruses on ette nähtud tüüptingimused, mille kohaselt elektrienergiaettevõtjad tarnivad üldtariifide alusel kodutarbijatele madalpinge elektrienergiat põhivarustamise raames vastavalt EnWG § 36 lõikele 1. Käesoleva määruse sätted põhitarnijate ja kodutarbijate vahelise lepingu lahutamatu osa [...]”

21 StromGVV § 5 lõigete 2 ja 3 kohaselt:

„(2) Üldtariifide ja täiendavate tingimuste muudatused jõustuvad alati vastava kuu algusest ja alles pärast ametlikku avaldamist, mis peab toimuma vähemalt kuus nädalat enne kavandatavat muutmist. Põhitarnija on kohustatud samaaegselt avaldamisega saatma tarbijale kavandatavate muudatuste kohta kirjaliku teate ja avaldama muudatused oma veebilehel.

(3) Üldtariifide või täiendavate tingimuste muudatused ei kehti tarbija suhtes, kes põhitarnijaga sõlmitud lepingu selleks määratud tähtaja jooksul ülesütlemisel tõendab, et vahetas ülesütlemisteate kättesaamisele järgnenud kuu jooksul tarnijat, sõlmides viimasega uue lepingu.”

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-359/11

22 Kui A. Schulz omandas 1990. aastal omavalitsuste liidult kinnisasja, kinnitas ta notariaalses müügilepingus, et sellele maale rajatavate ehitiste peamise energiaallikana hakatakse kasutama maagaasi ja et kogu gaasivajadus ruumide kütmiseks ja sooja vee tootmiseks saadakse Stadtwerke Weingartenilt (Saksamaa).

23 1991. aastal sõlmisid A. Schulz ja Stadtwerke Weingarten gaasitarnelepingu. Stadtwerke ülesanded üle võtnud maagaasitarne ettevõtja TWS tarnis A. Schulzile gaasi kui üldtariifi alusel tarbijale.

24 Vastavalt AVBGasV § 1 lõikele 1 on selles määruses ette nähtud gaasitarnelepingute tüüptingimused vaidlusalusesse lepingusse otse üle võetud.

- 25 Nimetatud õigusakt võimaldas tarnijal gaasi hinda ühepoolset muuta, tegemata teatavaks muudatuse põhjust, eeldusi ega ulatust, kuid selles oli siiski tagatud, et tarbijaid tuleb teavitada tariifide tõusust ja neil peab sel juhul olema võimalus leping üles öelda.
- 26 Ajavahemikus 1. jaanuarist 2005 kuni 1. jaanuarini 2007 tõstis TWS gaasi hinda neljal korral. A. Schulz vaidlustas aastate 2005, 2006 ja 2007 koondarved, kuna ta pidas hinnatõuse ülemääraseks.
- 27 Amtsgericht, kuhu TWS koondarvete alusel võlgnetavate summade nõudega A. Schulzi vastu pöördus, mõistis viimaselt välja summa 2 733,12 eurot, millele lisanduvad viivis ja õigusabikulud.
- 28 A. Schulzi apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata ja ta esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse.
- 29 Leides, et põhikohtuasja lahendamine sõltub direktiivi 2003/55 tõlgendamisest, otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2003/55] artikli 3 lõiget 3 [koostoimes A lisa punktidega b ja/või c] tuleb tõlgendada nii, et kodutarbijatega, kellele tarnitakse maagaasi universaalteenuse osutamise kohustuse raames (üldtariifiga tarbijad), sõlmitud maagaasi tarnelepingutes ära toodud hindade muutmist puudutav liikmesriigi õiguse säte vastab läbipaistvuse nõuetele, kui selles sättes ei ole küll määratletud hinnamuudatuste põhjusi, eeldusi ega ulatust, kuid on tagatud, et gaasitarnija teatab tarbijale igast hinnatõusust mõistliku aja ette ja tarbijal on õigus öelda leping üles, kui ta ei soovi talle teatatud muudetud lepingutingimustega nõustuda?”

Kohtuasi C-400/11

- 30 Munitsipaaltarneettevõtja SA tarnib J. Egbringhoffile elektrienergiat ja gaasi. SWA tõstis 2005. aastast kuni 2008. aastani mitu korda tarnitava elektrienergia ja gaasi hindu. J. Egbringhoff vaidlustas 2005. aasta koondarved, leides, et hinnatõusud ei olnud õiglased. Ta tasus ajavahemiku 2005–2007 arved vaidlustusele viidates tingimuslikult.
- 31 J. Egbringhoff esitas kohtule hagi, nõudes et SA-d kohustataks tagasi maksma 746,54 eurot koos intressiga ning tuvastataks, et SA peab 2008. aasta elektri- ja gaasihinna arvestamisel aluseks võtma 2004. aastal kehtinud hinnad.
- 32 Kuna hagi jäeti esimese ja teise astme kohtus rahuldamata, esitas J. Egbringhoff eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse.
- 33 Viimatinimetatud kohus märgib seoses elektrienergia tarnimisega, et tarbijatega sõlmitud lepingute tüüptingimused olid vaidlusalusel ajavahemikul määratud kindlaks AVBELT-v ja StromGKV-s ning need olid vastavalt nimetatud määrustele üldtariifi alusel tarbijatega sõlmitud lepingute osa.
- 34 Nimetatud õigusaktid võimaldasid tarnijal elektrienergia hinda ühepoolset muuta, tegemata teatavaks muudatuse põhjust, eeldusi ega ulatust, kuid nendes oli siiski tagatud, et tarbijaid tuleb teavitada tariifide tõusust ja neil peab sel juhul olema võimalus leping üles öelda.

- 35 Arvestades asjaolu, et Bundesgerichtshof on kohtuasjas C-359/11 juba esitanud Euroopa Kohtule direktiivi 2003/55 tõlgendamise taotluse, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas C-400/11 piisavaks paluda Euroopa Kohtult selgitust direktiivi 2003/54 tõlgendamise kohta. Seetõttu otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2003/54] artikli 3 lõiget 5 koostoimes A lisa punktidega b ja/või c tuleb tõlgendada nii, et kodutarbijatega, kellele tarnitakse elektrienergiat universaalteenuse osutamise kohustuse raames (üldtariifiga tarbijad), sõlmitud elektrienergia tarnelepingutes ära toodud hindade muutmist puudutav liikmesriigi õiguse säte vastab läbipaistvuse nõuetele, kui selles sättes ei ole küll määratletud hinnamuudatuste põhjusi, eeldusi ega ulatust, kuid on tagatud, et elektrienergia tarnija teatab tarbijale igast hinnatõusust mõistliku aja ette ja tarbijal on õigus öelda leping üles, kui ta ei soovi talle teatud muudetud lepingutingimustega nõustuda?”

Menetlus Euroopa Kohtus

- 36 Euroopa Kohtu president otsustas 14. septembril 2011 peatada menetluse kohtuasjades C-359/11 ja C-400/11 kuni otsuse tegemiseni kohtuasjas C-92/11; nimetatud otsus tehti 21. märtsil 2013.
- 37 Euroopa Kohtu presidendi 7. jaanuari 2014. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-359/11 ja C-400/11 suulise menetluse ja kohtuotsuse tegemise huvides.

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 38 Esitatud küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitusi selle kohta, kas direktiivi 2003/54 artikli 3 lõiget 5 koostoimes selle direktiivi A lisaga, ja direktiivi 2003/55 artikli 3 lõiget 3 koostoimes selle direktiivi A lisaga tuleb tõlgendada selliselt, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusaktid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjades ja millega määratakse kindlaks universaalteenuse osutamise kohustuse raames tarbijatega sõlmitavate elektrienergia ja gaasi tarnelepingute sisu ning nähakse ette võimalus muuta tarnehindu, kuid ei tagata, et tarbijaid teavitatakse aegsasti enne muudatuse jõustumist selle põhjustest, eeldustest ja ulatusest.
- 39 Sissejuhatuseks tuleb märkida, et kõnealuste direktiivide eesmärk on parandada elektrienergia ja gaasi siseturu toimimist. Konkurentsi toimimiseks on vaja, et võrkupäas oleks mittediskrimineeriv, läbipaistev ja õiglaste hindadega, ning see on elektrienergia ja gaasi siseturu täielikuks väljakujundamiseks esmatähtis (vt selle kohta kohtuotsus Sabatauskas jt, C-239/07, EU:C:2008:551, punkt 31).
- 40 Direktiivide 2003/54 ja 2003/55 sätted on ajendatud vajadusest kaitsta tarbijaid (vt selle kohta kohtuotsus Enel Produzione, C-242/10, EU:C:2011:861, punktid 39, 54 ja 56). See vajadus on tihedalt seotud nii turgude liberaliseerimise kui ka direktiivide eesmärgiga tagada elektrienergia ja gaasi varustuskindlus (vt selle kohta kohtuotsus Essent jt, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, punktid 59–65).
- 41 Sellega seoses on direktiivi 2003/54 artikli 3 lõikes 5 ja direktiivi 2003/55 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud sätted, mis võimaldavad eelmises punktis nimetatud eesmärki saavutada.
- 42 Ühest küljest ilmneb nendest sätetest, et liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed, et kaitsta lõpptarbijaid ja et tagada eeskätt kaitsetumate tarbijate piisav kaitse, sealhulgas kohased meetmed energiatarne võrgust väljajäämise vältimiseks. Selleks on mõlema direktiivi artikli 3 lõikes 3 ette nähtud, et liikmesriigid võivad määrata viimasena vastutava tarnija.

- 43 Nagu Saksamaa valitsus oma seisukohtades rõhutab, on käesoleval juhul põhikohtuasjades vaidluse all olevad tarnelepingud sõlmitud viimasena vastutava tarnija ja lepingu sõlmimiseks soovi avaldanud tarbija vahel.
- 44 Kuna vastavalt siseriiklikest õigusaktidest tulenevatele kohustustele on elektrienergia ja gaasi tarnijad kohustatud sõlmima lepingud tarbijatega, kes selleks soovi avaldavad ja kellel on õigus nendes õigusaktides sätestatud tingimustele, siis tuleks arvesse võtta ka tarnijate majanduslikke huve, kuivõrd nad ei saa teist lepingupoolt valida ja lepingut vabalt lõpetada.
- 45 Teiselt poolt on seoses tarbijate õigustega kohtuotsuse RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180) punktis 45 tähelepanu juhitud sellele, et direktiiv 2003/55 kohustab artikli 3 lõikes 3 liikmesriike tagama tarbijakaitse kõrge taseme seoses lepingute tüüptingimuste läbipaistvusega. See tõdemus kehtib ka direktiivi 2003/54 artikli 3 lõike 5 kohta.
- 46 Lisaks mõlema direktiivi A lisa punktis b sätestatud õigusele tarneleping üles öelda peaks tarbijatel olema ka õigus vaidlustada tarnehindade muutmise.
- 47 Selleks et tarbijad saaksid käesoleva kohtuotsuse punktides 43 ja 44 esitatud tingimustel neid õigusi täielikult ja tegelikult kasutada ja võimalik, et teha kõiki asjaolusid arvestav otsus leping üles öelda või tarnehinnad vaidlustada, peab neid aegsasti enne muudatuse jõustumist teavitama selle põhjustest, eeldustest ja ulatusest.
- 48 Seetõttu ei vasta direktiividega 2003/54 ja 2003/55 ette nähtud nõuetele sellised liikmesriigi õigusaktid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjades ja mis niisugustel tingimustel ei taga, et eelmises punktis kirjeldatud teave jõuaks kodutarbijateni aegsasti.
- 49 Tõsi küll, kohtuotsuses RWE Vertrieb (EU:C:2013:180), milles käsitleti direktiividega 93/13 ja 2003/55 reguleeritud gaasitarneid, asus Euroopa Kohus seisukohale, et selles osas omab peamist tähtsust see, kas tarbijale esitati enne lepingu sõlmimist läbipaistvalt teave gaasi eest makstava tasu muutmise põhjuste ja viisi kohta.
- 50 Sellele vaatamata tuleb märkida, et kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus RWE Vertrieb (EU:C:2013:180), olid lepingueelse teavitamiskohustuse aluseks ka direktiivi 93/13 sätted.
- 51 Direktiivi 93/13 artikli 1 kohaselt aga ei kuulu lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel haldus- või õigusnormidel, kõnealuse direktiivi sätete kohaldamisalasse.
- 52 Kuna käesoleval juhul on põhikohtuasjades vaidluse all olevate lepingute sisu kindlaks määratud Saksamaa siduvate õigusnormidega, ei ole direktiiv 93/13 kohaldatav.
- 53 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et direktiivi 2003/54 artikli 3 lõiget 5 koostoimes selle direktiivi A lisaga, ja direktiivi 2003/55 artikli 3 lõiget 3 koostoimes selle direktiivi A lisaga tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusaktid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjades ja millega määratakse kindlaks universaalteenuse osutamise kohustuse raames tarbijatega sõlmitavate elektrienergia ja gaasi tarnelepingute sisu ning nähakse ette võimalus muuta tarnehindu, kuid ei tagata, et tarbijaid teavitatakse aegsasti enne muudatuse jõustumist selle põhjustest, eeldustest ja ulatusest.

Käesoleva kohtuotsuse ajalise kehtivuse piiramine

- 54 Juhuks kui käesoleva kohtuotsuse tagajärjel osutuvad niisugused õigusaktid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjades, direktiividest 2003/54 ja 2003/55 tulenevatele nõuetele mittevastavaks, on TWS ja SA oma kirjalikes seisukohtades palunud piirata selle kohtuotsuse ajalist kehtivust, nii et see

lükataks 20 kuu võrra edasi, mis võimaldaks liikmesriigi seadusandjal teha kohtuotsuse tagajärgedele vastavaid kohandusi. Saksamaa valitsus on kirjalikes seisukohtades Euroopa Kohtult palunud kaaluda kohtuotsuse ajalise kehtivuse piiramist.

- 55 Oma taotluse põhjendamiseks viitavad TWS ja SA rasketele tagajärgedele, mis kogu Saksamaa elektrienergia ja gaasisektorit tabaks. Kui hinnamuudatused loetakse liidu õigusega vastuolus olevaks, siis oleks tarnijad kohustatud tarbijate poolt aastate jooksul tasutud summad tagasiulatuvalt tagasi maksma, see aga seaks ohtu tarnijate endi olemasolu ja avaldaks negatiivset mõju Saksa tarbijate elektrienergia ja gaasiga varustamisele.
- 56 Nimetatud pooled lisasid, et nagu ilmneb föderaalse võrguagentuuri (Bundesnetzagentur) aruandest 2012. aasta kohta, tarniti 26. oktoobri 2006. aasta määruse, milles sätestatakse kodutarbijate madalrõhuvõrgust gaasiga põhivarustamise ja asendusvarustamise tüüptingimused, siduvate sätete alusel gaasi 4,1 miljonile kodutarbijale. Nimetatud aruandest ilmneb ka, et 40% 46 miljonist kodutarbijast varustatakse elektrienergiaga StromGKV-s ette nähtud siduva korra alusel.
- 57 Selle kohta tuleb meenutada, et Euroopa Kohus võib vaid äärmistel erandjuhtudel, kohaldades liidu õiguskorrale omast õiguskindluse üldpõhimõtet, piirata kõikide huvitatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid. Selleks et sellist piiramist lubada, peavad olema täidetud kaks peamist tingimust, nimelt huvitatud isikute heauskus ja raskete tagajärgede oht (kohtuotsus RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 58 Euroopa Kohus on seda lahendust kasutanud vaid väga täpselt määratletud asjaoludel, nimelt eelkõige siis, kui oli olemas raskete majanduslike tagajärgede tekkimise oht, mis tulenes eelkõige seaduslikult kehtivate õigusnormide alusel heas usus loodud õigussuhete suurest arvust, ja kui ilmnes, et isikuid ja liikmesriigi ametiasutusi oli liidu õigusnormidele mittevastava tegutsemiseni viinud objektiivne ja märkimisväärne ebakindlus liidu õigusnormide ja õiguspõhimõtete kohaldamisala suhtes (vt kohtuotsus Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company, C-190/12, EU:C:2014:249, punkt 110 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 59 Seoses raskete tagajärgede ohuga tuleb märkida, et TWS ja SA on kirjalikes seisukohtades tõesti viidanud föderaalset võrguameti aruandele 2012. aasta kohta, tuues ära tarbijate arvu, kellega on universaalteenuse osutamise kohustuse raames sõlmitud põhikohtuasjades vaidluse all olevate siseriiklike õigusaktide kohaldamisalasse kuuluvad lepingud, mis puudutavad kindlust, sealhulgas varustamiskindlust ning elektrienergia ja gaasi tarnete korrapärasust, kvaliteeti ja hinda.
- 60 Sellest hoolimata ei ole nad tõendanud, et minevikus kehtivuse kaotanud õigussuhete vaidlustamine pööraks tagantjärele pea peale kogu Saksamaa elektrienergia- ja gaasitarne sektori.
- 61 Lisaks on Saksamaa valitsus kirjalikes seisukohtades möönnud, et ta ei ole võimeline hindama tehtava kohtuotsuse tagajärgi elektrienergia- ja gaasitarne sektori ettevõtjatele.
- 62 Järelikult tuleb nentida, et raskete tagajärgede ohu esinemist käesoleva kohtuotsuse punktis 57 viidatud kohtupraktika mõttes, mis põhjendaks käesoleva kohtuotsuse ajalise kehtivuse piiramist, ei saa lugeda tuvastatuks.
- 63 Kuna käesoleva kohtuotsuse punktis 57 teisena nimetatud kriteerium ei ole täidetud, ei ole vaja kontrollida, kas täidetud on huvitatud poolte heausksuse kriteerium.
- 64 Nendest kaalutlustest tuleneb, et puudub alus piirata käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust.

Kohtukulud

- ⁶⁵ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ, artikli 3 lõiget 5 koostoimes selle direktiivi A lisaga ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/55/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta ning direktiivi 98/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta artikli 3 lõiget 3 koostoimes selle direktiivi A lisaga tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusaktid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjades ja millega määratakse kindlaks universaalteenuse osutamise kohustuse raames tarbijatega sõlmitavate elektrienergia ja gaasi tarnelepingute sisu ning nähakse ette võimalus muuta tarnehindu, kuid ei tagata, et tarbijaid teavitatakse aegsasti enne muudatuse jõustumist selle põhjustest, eeldustest ja ulatusest.

Allkirjad